

OD REDAKCJI

W 2020 r. Trybunał Konstytucyjny orzekł, że przepis zezwalający na dopuszczalność aborcji w przypadku dużego prawdopodobieństwa ciężkiego i nieodwracalnego upośledzenia płodu albo nieuleczalnej choroby zagrażającej jego życiu – jest niezgodny z polską konstytucją. Po ogłoszeniu wyroku w wielu polskich miastach odbywały się demonstracje przeciwko decyzji Trybunału. W niedzielę 25 października 2020 r. podczas mszy św. w poznańskiej katedrze trzydzieści dwie osoby stanęły przed ołtarzem z transparentami o treściach związanych z prawem do aborcji. Msza została przerwana. Uczestnicy wiecu wyszli przed ołtarz po zakończeniu odczytywania Ewangelii. Skandowali: „Mamy dość!”. Trzymali transparenty m.in. z hasłami: „Katoliczki też potrzebują aborcji”, „Katoliczko, nie jesteś sama” oraz o treściach antyklerykalnych. Rozrzucili ulotki i zaczęli klaskać. Sprawujący mszę proboszcz parafii katedralnej poprosił przybyłych o zakończenie zakłócania mszy. „To wy jesteście bezbożnikami! Barbarzyńcy” – krzyčeli uczestnicy wiecu. Po kilku minutach proboszcz poinformował, że w związku z uniemożliwieniem godnego sprawowania mszy św., w związku ze złamaniem przepisów sanitarnych oraz aby nie doszło do profanacji Najświętszego Sakramentu, przerywa odprawianie mszy św. Udzielił parafianom dyspensy i poprosił wiernych o opuszczenie katedry. Po proteście w katedrze prokuratura oskarżyła trzydzieści dwie osoby o to, że „wspólnie i w porozumieniu złośliwie przeszkadzali publicznemu wykonywaniu aktu religijnego”. Czyn ten zagrożony jest karą grzywny, karą ograniczenia wolności, albo pozbawienia wolności do lat 2. Oskarżeni nie przyznawali się do winy. 13 marca 2023 r. sąd Rejonowy w Poznaniu wydał wyrok, w którego uzasadnieniu sędzia Joanna Knobel przypomniała, że po wyroku TK fala protestów „rozlała się po całym kraju”. Wskazała, że postępowanie dowodowe nie wykazało „złośliwości” protestujących, którzy chcieli wyrazić swoje niezadowolenie z wyroku TK. Dodała, że oskarżeni protestowali, jednak zachowując „powagę i szacunek” dla miejsca, w którym przebywali, a ponadto na czas protestu wybrali moment kazania. Wskazała też, że hasła na transparentach, które przynieśli ze sobą protestujący „nie podlegały nienawiści, ani nie atakowały religii w sposób obelżywy”. Ostatecznie sędzia Knobel uniewinniła wszystkie osoby, które uderzyły w podstawowe prawa demokratyczne: prawo do gromadzenia się, prawo do bezpieczeństwa, prawo do swobodnego praktykowania swojej religii. Poznański sąd wysłał jasny sygnał: katolicy nie podlegają w Polsce ochronie konstytucyjnej. Mogą być nękanymi, prześladowanymi. Są *de facto* wyjęci spod prawa¹.

¹ [W.stefczyk.info/2023/03/13/sedzia-joanna-knobel-uniewinnila-32-osoby-ktore-przerwaly-msze-swieta-w-w-poznanskiej-katedrze-postepowanie-nie-wykazalo-zlosliwosci/](https://www.w.stefczyk.info/2023/03/13/sedzia-joanna-knobel-uniewinnila-32-osoby-ktore-przerwaly-msze-swieta-w-w-poznanskiej-katedrze-postepowanie-nie-wykazalo-zlosliwosci/) [dostęp: 15.08.2023].

Kolejnym przykładem może być skazanie szefa stowarzyszenia Marsz Niepodległości Roberta Bąkiewicza za obronę kościoła św. Krzyża na Krakowskim Przedmieściu. Formalnie wyrok otrzymał on za atak na lewicową bojówkarę Katarzynę Augustynek, znaną jako Babcia Kasia. Oskarżyła go ona o naruszenie nietykalności cielesnej. W rzeczywistości Bąkiewicz wraz z kolegami osłaniali jedynie kościół przed wtargnięciem do niego i profanacją ze strony wrogiego tłumu, w którym Augustynek odgrywała rolę prowodyra. Usiłowała się przepchnąć przez kordon wiernych, a nieprzepuszczona oskarżyła ich organizatora. Sędzia Małgorzata DREWİN przyznała jej rację i skazała Bąkiewicza. W uzasadnieniu wyroku czytamy: „Oskarżony twierdził, że bronił kościoła, ale w ocenie sądu twierdzenia te nie znajdują aprobaty w świetle polskiego porządku prawnego. Oskarżony sam sobie określił, co jest zgodne z prawem, a co nie jest zgodne z prawem. Takie działanie prowadzi do anarchizacji życia społecznego. To nie oskarżony ma decydować, co jest boskie i co podoba się Bogu, oskarżony ma przestrzegać praw do przestrzegania porządku. W świetle polskiego porządku prawnego [...]. Nie może być tak, że jedna osoba odwołując się do upoważnienia przez proboszcza parafii św. Krzyża staje się strażnikiem ładu i porządku publicznego. Pojawia się pytanie: jakiego ładu i porządku? Na pewno nie tego określonego w przepisach Kodeksu karnego”. Lider obrońców kościoła został skazany na rok ograniczenia wolności, pracę społeczną i 10 tys. zł nawiazki dla „pokrzywdzonej”. Skazanie lidera obrońców kościoła, którzy zachowywali się niezwykle spokojnie i działali wyłącznie biernie oznacza, że wrogowie katolicyzmu mają prawo profanować przybytki jego kultu i uniemożliwiać jego celebrowanie. Zabrania im się nawet biernego oporu. Odbiera prawo do miejsc kultu, gdyż chroni tych, którzy je atakują².

To tylko dwa przykłady z najnowszej historii, które jednak pokazują, że katolikom w Polsce można uniemożliwić wyznawanie religii, a im samym nie wolno się bronić. Mają stać się grupą upośledzoną, której wolno mniej. Sędziowie dając przyzwolenie na bezprawie, w istocie atakują państwo prawa, którego teoretycznie powinni bronić. W tym kontekście przewodni temat podjęty w bieżącym numerze „Studiów Pastoralnych”: „Ochrona uczuć religijnych”, jest nie tylko w pełni aktualny, ale i uzasadniony.

Dział „Artykuły” rozpoczyna tekst Filipa Ciepłego pt. *Czy państwo powinno karać obrazę uczuć religijnych?* Punktem wyjścia dla Autora jest art. 196 polskiego kodeksu karnego z 1997 r., który mówi, iż kto obraża uczucia religijne innych osób, znieważając publicznie przedmiot czci religijnej lub miejsce przeznaczone do publicznego wykonywania obrzędów religijnych, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2. Wskazany przepis ustawy karnej podlega jednak coraz częściej krytyce w debacie naukowej i publicystycznej. Postuluje się jego uchylenie. Celem artykułu jest przegląd najważniejszych argumentów za i przeciw stosowaniu sankcji karnych za obrazę uczuć

² B. Wildstein, *Sędziowie przeciw Kościołowi*, „Sieci” 12(2023), s. 13.

religijnych, a także próba odpowiedzi na pytanie, czy państwo powinno karać tego typu zachowania oraz jak ewentualnie prawidłowo to uzasadnić we współczesnym pluralistycznym, liberalnym społeczeństwie.

Z kolei Marek Saj CSsR w artykule pt. *Profanacja miejsc świętych jako przykład obrazy uczuć religijnych* przedstawia pojęcie miejsc świętych zgodnie z normami *Kodeksu prawa kanonicznego* z 1983 roku, by następnie zająć się zagadnieniem ich profanacji. Dalsze rozważania skupiają się na sposobie przywrócenia sakralnego charakteru zbezczeszczonego miejscu przeznaczonemu do kultu Bożego. Celem artykułu jest ukazanie profanacji jako przykładu obrazy uczuć religijnych osób wierzących.

W artykule pt. *Krzyż jako motyw obrazy uczuć religijnych (chrześcijan)*, Eugeniusz Sakowicz naświetla kwestie związane z obrazą uczuć religijnych w kontekście głównego symbolu chrześcijaństwa – krzyża. Uczucia w ogóle, a uczucia religijne w szczególności, nie są fikcją. Odgrywają ważną rolę zarówno w życiu osoby, jak i społeczności. Motywują wybory moralne człowieka. Nie ma religii bez uczuć. Obraza uczuć religijnych jest nade wszystko przestępstwem wobec wolności religijnej. Świadoma, dokonana publicznie obraza tych uczuć osoby wierzącej w Boga, jest złamaniem prawa. Istnieje szereg sposobów obrazy uczuć religijnych, odnoszących się wprost do osoby wierzącej oraz do jej czynności związanych ze sprawowaniem kultu, a także miejsc sakralnych. Najważniejszy symbol chrześcijaństwa – krzyż – wykorzystywany jest często przez określone środowiska wrocie religii w ogóle, a chrześcijaństwu w szczególności, z premedytacją dążące do obrażenia uczuć religijnych.

Artykuł ks. Marka Ławreszuka pt. *Prawosławie wobec zagadnienia obrazy uczuć religijnych* podejmuje kwestie prawnej ochrony uczuć religijnych w kontekście nauczania Cerkwi prawosławnej. Autor na początku ukazuje wzajemne relacje świeckiego prawa i chrześcijańskiej etyki, po czym przedstawia problemy wynikające z ustanowionych aktów prawnych, ich poprawności, zakresu i stopnia stosowania wobec działań o niejednoznacznych lub trudnych do określenia intencjach. Tekst skupia się na jednoznacznym i powszechnie obowiązującym w Cerkwi ujęciu zagadnienia z perspektywy prawosławnej eklezjologii i prawa kościelnego. Jednocześnie, konkretne prawne rozwiązania zostały przedstawione z węższej perspektywy: polskiego prawodawstwa oraz zasad eklezjalnych Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego.

Problem ochrony uczuć religijnych poza granicami Polski podejmują dwa teksty. W pierwszym ks. Robert Maszkowski w artykule pt. *Obrażanie uczuć religijnych chrześcijan – kontekst niemiecki*, zwraca uwagę, iż w społeczeństwie pluralistycznym, laicyzującym się i odchodzącym od fundamentów chrześcijaństwa, jakim są Niemcy, zachodzą napięcia i konflikty między prawem do wolności słowa i prawem do wolności wyznawania religii. Z tego powodu podejmuje się dyskusję odpowiadając na pytanie, czy i w jakim stopniu możliwe jest ograniczenie tej pierwszej wolności na rzecz respektu dla tej drugiej? Prawne ustalenia

w Niemczech regulują tę kwestię nie dość wyraźnie i nie tyle chronią uczucia religijne wyznawców, co zachowanie ładu społecznego. To kryterium sprawia, że zachodzą różne rozstrzygnięcia w poszczególnych sprawach spornych. Można zauważyć jednocześnie, że jednym z istotnych czynników wpływających na osąd instytucji prawa, jest często siła wyrażenia swego braku akceptacji dla obrażania uczuć religijnych, co rzadziej, a na pewno słabiej, występuje po stronie chrześcijan, niż po stronie wyznawców innych religii. Z kolei Denis Lensel w artykule pt. *Les catholiques pratiquants en France : une minorité divisée et discriminée* zwraca uwagę, iż we Francji stanowiący mniejszość społeczeństwa praktykujący katolicy, cierpią zarówno z powodu wewnętrznych podziałów, jak i dyskryminacji z zewnątrz. Z jednej strony współistnieją u nich dwie zwalczające się nawzajem tendencje schizmatyckie: „postępowa”, która zniekształciła nauczanie Soboru Watykańskiego II, i „tradycjonalistyczna”, która ślepo potępia Sobór. Ponadto wpływy polityczne „lewicy” i „prawicy” radykalnie pogłębiają podziały w łonie katolików. Z drugiej strony natomiast, dochodzi do tego zewnętrzne odrzucenie przez sekciarsko-ideologiczny „sekularyzm”. W efekcie zarówno wewnętrzne kontrowersje, apostazja, jak i marginalizacja katolików, wypieranie się chrześcijańskich korzeni, ataki słowne i fizyczne, niszczenie obiektów kultu, oszczercze kampanie medialne osłabiają Kościół katolicki we Francji. Ta trudna sytuacja sprawia, że znajduje się on niejako pomiędzy młotem pełzających prześladowań politycznych a kowadłem skrajnego fundamentalizmu, za którym bezwiednie podążają niektórzy nieświadomi wierni.

Kolejne teksty podejmują tematy związane z szeroko pojętą teologią praktyczną. Charakter interdyscyplinarny posiada artykuł Sebastiana Kieślīga pt. *Notizen zur Performativität in der Pastoraltheologie*, który porusza aktualne i ciekawe zagadnienie badawcze, jakim jest adaptacja teorii performatywności do badań teologii pastoralnej, zwłaszcza w aspekcie homiletyki i liturgiki. Chodzi o przepowiadanie Słowa, które jest performatywne, czyli nastawione na sprawczość, działanie i zmiany. W rzeczywistości bowiem liturgia i rytuały to swoisty rodzaj performansu, w którym uczestniczą wierni. Przedstawiony problem jest oryginalny i poszerza zakres dotychczasowych badań w tym obszarze, zwłaszcza w teologii polskiej.

Interdyscyplinarny charakter posiada także artykuł s. Marii Loyoli Opieli pt. *Integralny rozwój i wychowanie dziecka w pedagogii katolickiej*. W edukacji katolickiej integralny rozwój i wychowanie osoby stanowi istotę zarówno teoretycznej refleksji, jak i praktyki pedagogicznej. W czasie dynamicznych przemian społeczno-kulturowych i postępującej sekularyzacji, konieczne staje się doskonalenie praktyki wczesnego wychowania. W harmonijnym wspieraniu całościowego rozwoju dziecka zgodnie z wrodzonym potencjałem i możliwościami, bardzo ważne jest uwzględnienie wychowania religijnego i moralnego z wykorzystaniem liturgii i jej inicjacyjnego wymiaru. Jest to możliwe dzięki wsparciu rodziny przez

korzystanie z podstaw teoretycznych katolickiej pedagogii przedszkolnej, opartej na uniwersalnych wartościach i prawidłowościach rozwoju dziecka.

Artykuł ks. Michała Mraczka pt. *Dokument „Wskazania dla polskojęzycznego duszpasterstwa w Niemczech” w świetle instrukcji „Erga migrantes caritas Christi”*, na początku przedstawia krótką historię polskojęzycznego duszpasterstwa w Niemczech. Następnie omawia kolejne części *Wskazań*: preambuła, zadanie i cel duszpasterstwa polskojęzycznego, funkcja delegata, proboszczowie i wikariusze polskojęzycznych misji katolickich, świeccy w polskojęzycznych misjach katolickich. Każda z tych części jest prezentowana w perspektywie instrukcji *Erga migrantes*. Analiza obu dokumentów ukazuje ich zgodność oraz fakt, że *Wskazania* realizują założenia instrukcji *Erga migrantes*.

Ostatni tekst w dziale „Artykuły” ks. Piotra Kulbackiego pt. *Parafia w Krajowej Syntezie Synodu 2021-2023 w świetle myśli ks. F. Blachnickiego*, opiera się na wypowiedziach dotyczących parafii, które zostały zaprezentowane w polskiej *Syntezie krajowej Synodu 2021-2023*. Uczestnicy spotkań synodalnych ujawnili wiele problemów funkcjonowania ich parafii, współpracy duchownych i świeckich, podmiotowości świeckich w parafii i roli liturgii jako ośrodka życia parafii. Artykuł wykazuje, że metody ewangelizacji i formacji ks. Franciszka Blachnickiego (1921-1987) mogą i powinny stanowić odpowiedź na wiele zgłaszanych problemów. Jego metody odnowy eklezjalnej, oparte na ewangelizacji, deuterokatechumenacie i liturgii, okazują się niezwykle adekwatne dla ukazywanej w wypowiedziach synodalnych trudnej problematyki związanej z utrwalonymi w parafiach relacjami osobowymi i strukturami duszpasterskimi.

Dział „Materiały” rozpoczyna tekst ks. Krzysztofa Witko pt. *O czym pomyśli wierzący, zanim podejmie kwestię obrazy uczuć religijnych?* Autor tego krótkiego przyczynku wskazuje na soteriologiczny i eklezjalny aspekt chrześcijańskiej refleksji na temat obrazy uczuć religijnych. Zwracając uwagę na wciąż dokonującą się historię zbawienia objawionego i dokonanego w Jezusie Chrystusie, przypomina soborową naukę o Kościele jako wspólnocie wierzących i przestrzeni braterstwa między ludźmi.

Kolejny artykuł tego samego autora pt. *„Wszystko jest dla mnie ciemnością” – gdy Bóg milczy*, podejmuje zagadnienie „milczenia Boga”. Problematyka ta pojawia się we współczesnym świecie nie tylko u ateistów i agnostyków, lecz także u wierzących. Ci pierwsi, negujący sferę ducha, widzą w nim dowód na tragiczność świata, w którym nie ma miejsca dla Boga. Drudzy zaś, wierzący, wskazują na inną możliwość. Odwołując się do świadectw skrypturystycznych o milczeniu Boga oraz doświadczając w codziennym życiu jak gdyby Jego „nieobecności”, nie godzą się na pustkę istnienia czy też negację sensu ludzkiego losu i na sprowadzenie pytania o Boga do wytworu złudnej czy bojaźliwej wyobraźni niedorosłego jeszcze do samodzielności człowieka. Co więcej, stan „nieobecności i braku” Boga uznają za – niezbędne do spotkania z żywym Bogiem – mistyczne oczyszczenie i duchowe doświadczenie dorastania kruchego człowieka, przyj-

mującego na siebie cały wymiar swojej przygodności i cały bezmiar łaski na modlitwie, czyli w akcie zawierzenia, zaufania i miłości.

Ten ostatni aspekt podejmuje i rozwija artykuł pt. *Sur un murmure de cithare* s. M. Madeleine Caseau, który koncentruje się na roli psalmów, nazwanych przez autorkę „nauczycielami modlitwy”. Autorka stara się odpowiedzieć na pytania o siłę i żywotność głosu Boga zawartego w psalmach, a jednocześnie podaje praktyczne narzędzia i wskazówki przygotowujące do modlitwy psalmami. Nakreśla także rolę psalmów w życiu Jezusa, by pokazać w jaki sposób niosą one w swej treści Jego głos także współcześnie. Jest to również próba spojrzenia na psalmy jako część tkanki liturgii. One wzmacniają jej głos, będący głosem samego Boga.

Zamieszczone w niniejszym tomie „Studiów Pastoralnych” recenzje i omówienia dotyczą następujących publikacji: Aleksander Bańka, *Świecki lider w Kościele* (Eugeniusz Sakowicz); M. Cholewa, P Studnicki (red.), *Wykorzystywanie seksualne osób małoletnich. Ujęcie interdyscyplinarne* (Eugeniusz Sakowicz); ks. Jan Gut, *Planowanie w duszpasterstwie parafialnym* (ks. Bogdan Biela); Marek Marczewski, *Leiturgia-Martyria-Diakonia. Koinonia* (ks. Bogdan Biela); Ireneusz Celary, Bogdan Biela, *Duszpasterstwo rodzin w Polskiej Misji Katolickiej w Niemczech w latach 2004-2019* (Marek Fiałkowski OFMConv); Andrzej Kiciński (red.), *Katechizm według bł. Edmunda Bojanowskiego* (Joanna Borowicz); Ks. Karol Słowak, *Kapłaństwo Jezusa Chrystusa według formuł eucharystycznych Mszału rzymskiego Pawła VI* (ks. Andrzej Żądło).

Dziewiętnasty zeszyt „Studiów Pastoralnych” zamyka sprawozdanie ze Zjazdu Polskiego Stowarzyszenia Pastoralistów, który odbył się w dniach 19-20 września 2022 r. w Warszawie, pod hasłem: „Migracje zewnętrzne wyzwaniem dla Kościoła w Polsce”.

Ks. Bogdan Biela